

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI JIZZAX FILIALI

O'quv-uslubiy bo'limi
tomonidan ro'yxatga olindi

№ BD0210200-71

2024-yil " 04 " 07

"DIQLAYMAN"

Jizzax filiali direktori

O.X.Turakulov

07

2024-yil

SHAXSLARARO NIZOLAR PSIXOLOGIYASI

FAN DASTURI

(Tanlov fan)

Bilim sohasi:

200000 – Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq

Ta'lim sohasi:

210000 – Sotsiologiya va psixologiya

Ta'lim yo'nalishi:

5210200 - Psixologiya: (faoliyat turlari bo'yicha)

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2021-yil 16-iyuldagi 311-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan Davlat ta'lim standartlari, ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari bo'yicha malaka talablari, namunaviy o'quv rejalar asosida ishlab chiqilgan

Tuzuvchi:

B.Norbekova

O'zMU Jizzax filiali yoshlar psixologiyasi kafedrasini mudiri, Phd, dotsent v.b

Taqrizchilar:

R.Abdurasulov

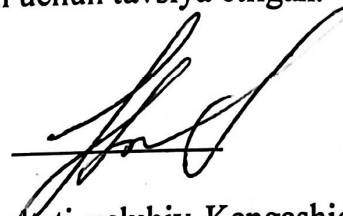
JDPU "Umumiy psixologiya" kafedrasini professori, psixologiya fanlari doktori.

Sh. Jumanov

O'zMU Jizzax filiali, "Oila psixologiya" kafedrasini katta o'qituvchisi

Fan sillabusi "Yoshlar psixologiyasi" kafedrasining 2024-yil "12" 06 dagi 11-sonli yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet uslubiy Kengashiga muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

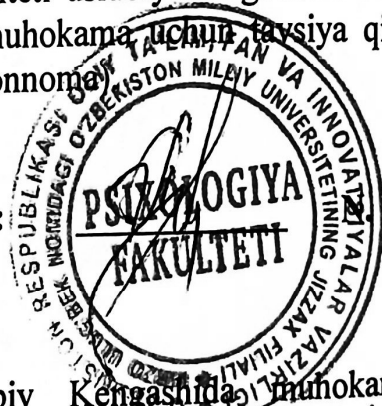
Kafedra mudiri:

B.Norbekova

Fan sillabusi "Psixologiya" fakulteti uslubiy Kengashida muhokama etilgan va filial ilmiy-uslubiy Kengashiga muhokama uchun tavsiya qilingan (2024-yil "14" 06 dagi 11-sonli bayonnomasi).

Fakultet uslubiy Kengashi raisi:

Alimov

Fan dasturi filial ilmiy-uslubiy Kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan. (2024-yil "25" 06 dagi 11-sonli bayonomma).

O'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari

R.Abduraxmanov

I. O'quv fanining dolzarbligi va oliy kasbiy ta'limdagi o'rni.

Fanning mazmuni. Bugungi kunda shaxslararo nizolar psixologiyasi barcha fan sohalariga, barcha tashkilotlarga kirib borgan, chunki muloqot masalasi uning shaxslararo munosabatdagi o'rni muhim hisoblanadi. Har bir tashkilot, korxonalar, o'quv maskanlarida katta guruhlar, kichik guruhlar, diffuz guruxlar, norasmiy guruxlar mavjud, ularni nizolarga bormasligi uchun ham mazkur kursni o'qitish muhim hisoblanadi. Talaba ushbu fanni o'rganish asosida davlat ta'lim standartida belgilangan kasbiy faoliyat talablariga javob beradi.

II. O'quv fanining maqsadi va vazifalari

Fanning o'qitishdan maqsad: Shaxslararo nizolar psixologiyasining asosiy muammolari va vazifalarini, uning sohaları va tizmini tushunish hamda malakali kadrlar tayyorlash yuzasidan olib borilayotgan pedagogik faoliyatda o'z ixtisosligi bo'yicha ularni hal qilishda bevosita ishtirok etish. Psixologiya bakalavriat yo'nalishi talabalariga gender psixologiyasi bo'yicha tayanch bilimlarni o'rgatishdan iborat.

Fanning vazifalari:

- Shaxslararo nizolar psixologiyasi muammolarning rivojlanish manbalarini o'rganish;
- Shaxslararo nizolar psixologiyasining vujudga kelish qonuniyatlarini o'rganish;
- psixologiya sohasini o'rganishda gender psixologiyaning ahamiyatini ko'rsatish;
- nizoga oid zamonaviy bilimlarning nazariy tamoyillarini o'rganish.

III. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-Mavzu: Nizoli vaziyatlar psixologiyasining predmeti, vazifalari va usullari.

Psixologiya fanida "nizo" tushunchasining ta'rifi. Akademik fan sifatida shaxslararo nizolar psixologiyasining predmeti va vazifalari. Shaxslararo nizolar psixologiyasi usullari.

2- Mavzu: Shaxslararo nizolar psixologiyasining asosiy yo'nalishlari
Shaxslararo nizolar psixologiyasi metodologiyasi va metodlari. Shaxslararo nizolar psixologiyasi asosiy tushunchalari. Nizoni falsafiy jihatdan tushunish umumjamiyatdagi ziddiyatlik sifatida.

3- Mavzu: Nizoni yuzaga kelish shart-sharoitlari.

Nizoga doir nazariyalarni qayta ishlash yo'nalishlari. Nizo tipologiyasining asosiy yo'nalishlari. Nizo tuzilishi. Nizolarning yuzaga kelishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar. Nizoni rivojlanish bosqichlari va yuzaga kelish shart-sharoitlari. Nizolarni konstruktiv va destruktiv tarzda rivojlanishi. Nizoning funksiyalari.

4- Mavzu: Shaxsning o'z-o'zi bilan yuzaga keladigan nizolar.

Shaxsning o'z-o'zi bilan yuzaga keladigan nizo tushunchasi va ko'rinishlari. Shaxsning o'z-o'zi bilan yuzaga keladigan nizolarning sabab va oqibatlari. Shaxsning o'z-o'zi bilan yuzaga keladigan nizolarni oldini olishning shart-sharoitlari va usullari. Shaxsning o'z-o'zi bilan yuzaga keladigan nizolarni bartaraf etish usullari. Stressga bardoshlilik nizolarni oldini olish usuli sifatida.

5- Mavzu: Ijtimoiy tizimda yuzaga keladigan turli darajadagi nizolar.

Shaxslararo nizolar: pedagogik jarayonda oilada. Nizo tuzilishi: tashkiliy, ishlab chiqarish, mehnat innavatsion konfliktlar. Nizolarni boshqarish xususiyatlari. Guruhiy nizo. Guruhiy nizoni yuzaga kelish mexanizmlari. Guruhiy nizolarni asosiy ko'rinishlari.

6- Mavzu: Nizoli vaziyatlarni oldini olish.

Nizo vaziyatlarni oldini olishning usullari va profilaktik faoliyat. Shaxsiy nizo vaziyatlar muammosi. Hozirgi zamon menejmenti. Nizoli vaziyatlar profilaktikasi haqida. Nizoli vaziyatlarni oldini olish va ish etikasi talablari. Hazilning o'rni.

7- Mavzu: Nizoli vaziyatlarni bartaraf etish

Nizoli vaziyatdan chiqish taktikasi va majburlash metodi. Nizoli vaziyatni oldini olishning ikki yo'nalishi. Nizoli vaziyatlarni baholash muammosi va yashirin harakatlar taktikasi. O'zaro yutishning taktikasini amalga oshirishning

asosiy mexanizmlari. Nizoli vaziyatlarning hal etishning universal vositalari va ularning natijalari

8- Mavzu: Muzokara nizoli vaziyatlar hal qilishning usuli sifatida

Muzokaraga umumiy tavsifnoma. Muzokaraga kirishish strategiyalari. Muzokara dinamikasi. Muzokaraga kirishishning asosiy usullari. Muzokara jarayonida vositachilik.

IV. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlari mavzu bo'yicha reja va tavsiya qilingan adabiyotlar asosida o'tkaziladi. Talaba mustaqil tayyorgarlik ko'rib, to'plagan bilimlarini dars vaqtida himoya qiladi.

Amaliy mashg'ulotlarida talabalar fanning asosiy xususiyatlariga taalluqli masalalarni o'zlashtirishlari lozim. Amaliy mashg'ulotlarining taxminiy tavsiya etiladigan mavzulari:

I. Muloqot inson borligining sharti va mohiyati sifatida

2. Psixologiyada muloqotni o'rganishning nazariy va metodologik asoslari

3. Shaxslararo munosabat: shaxs va muloqot

4. Axborot almashish va muomalada o'zaro ta'sir etish

5. Muloqot va o'zaro bir-birini idrok qilish

6. Muloqot jarayonida o'zaro ta'sir etish usullari

7. Manipulyatsiya psixologik ta'sir etish sifatida

8. Shaxs muomala sub'ekti sifatida va uning kompetentligi

9. Nizo tushunchasi, mohiyati va strukturasi

10. Nizoli xolatlarda shaxs xulq – atvori

11. Nizolarni hal qilish psixologiyasi.

Izox,; Mazkur ro'yxatdagi mavzulardan seminar mashg'ulotlari uchun ajratilgan soatlar hajmiga mos holda foydalanish tavsiya etiladi.

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar.

Talaba mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi. Bunda ular darslik va o'quv qo'llanmalardan fan boblari va mavzularini o'rganish, tarqatma materiallar

asosida ma`ruzalar qismini o'zlashtirish, maxsus adabiyotlar asosida fan bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash, talabaning o'quv-ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fan bo'limlari va mavzularini chuqur o'rganish, faol va muammoli o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlari, nazariy va amaliy mashg'ulotlar o'tish davomida talabalarni ijodiy jarayonga yo'naltirish, ularni tahlil qilish, mustaqil ishlashga o'rgatish, mashqlar bajarish, badiiy asarlarni psixologik jihatdan tahlil qilish, klassik asarlar matni ustida ishlash, adabiy jarayonni psixologik tomondan kuzatib borish kabi vazifalarni amalga

1. Nizo tushunchasini mohiyati.
2. Hozirgi kunda nizoli vaziyat belgilari.
3. Nizoli vaziyat tarixi
4. Nizoli vaziyat ilmiy fan sifatida.
5. Nizoli vaziyatni o'rganishning asosiy yo'nalishlari
6. Nizoli vaziyatlarning metodologiyasi va metodlari.
7. Nizoli vaziyatlarning asosiy tushunchalari.
8. Nizoli vaziyatni falsafiy jihatdan tushunish umumjamiyatdagi ziddiyatlilik sifatida.
9. Nizoli vaziyatga doir nazariyalarni qayta ishlash yo'nalishlari.
10. Nizoli vaziyat tipologiyasining asosiy yo'nalishlari.
11. Nizoli vaziyat tuzilishi.
12. Nizoli vaziyatning yuzaga kelishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar.
13. Nizoli vaziyat funksiyalari
14. Shaxsning o'z-o'zi bilan yuzaga keladigan nizo tushunchasi va ko'rinishlari
15. Shaxsning o'z-o'zi bilan yuzaga keladigan nizolarning sabab va oqibatlari.
16. Shaxsning o'z-o'zi bilan yuzaga keladigan nizolarni oldini olishning shart-sharoitlari va usullari.
17. Shaxsning o'z-o'zi bilan yuzaga keladigan nizolarni bartaraf etish usullari..
18. Stressga bardoshlilik nizolarni oldini olish usuli sifatida.
19. Shaxslararo nizolar: pedagogik jarayonda oilada
20. Nizo tuzilishi: tashkiliy, ishlab chiqarish, mehnat innovatsion nizolar.

21. Nizolarni boshqarish xususiyatlari.
22. Guruhiy nizoli vaziyat.
23. Guruhiy nizoni yuzaga kelish mexanizmlari.
24. Guruhiy nizoli vaziyatlarni asosiy ko'rinishlari
25. Nizoli vaziyatlarni oldini olishning usullari va profilaktik faoliyat.
26. Shaxsiy nizoli vaziyatlar muammosi.
27. Hozirgi zamon menejmenti.
28. Nizoli vaziyatlar profilaktikasi haqida.
29. Nizoli vaziyatlarni oldini olish va ish etikasi talablari
30. "Yetakchilik" va "boshqaruv" tushunchalarining ta'rifi.

Izoh: Mustaqil ta'lim mavzularini ishchi dasturidagi mashg'ulotlar uchun ajratilgan soatlar hajmiga mos holda foydalanish tavsiya etiladi.

VI. Fanning o'qitilish natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

- nizoli vaziyatlar psixologiyasining fan sifatida nazariy va metodologik asoslari va ilmiy fan sifatida shakllanish jarayoni haqida *tasavvurga ega bo'lishi*;
- nizoli vaziyatlar psixologiyasida shaxsning o'z-o'zi bilan yuzaga keladigan nizolarni bartaraf etish usullari, stressga bardoshlilik nizolarni oldini olish usuli sifatida, shaxslararo nizolar:
  - nizoli vaziyatlar psixologiyasi fani pedagogik jarayonda oilada, nizo tuzilishi: tashkiliy, ishlab chiqarish, mehnat innavatsion nizolar, nizolarni boshqarish xususiyatlari, guruhiy nizo, guruhiy nizoni yuzaga kelish mexanizmlari, guruhiy nizolarni asosiy ko'rinishlari mavzularidan o'tkaziladigan seminar mashg'ulotlarida aqliy hujum guruhli fikrlash, kichik guruhlardagi munozara, loyha, bumerang, 3x4, kabi pedagogik texnologiyalardan foydalanish nazarda tutiladi.

VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari

- ma'ruzalar;
- interfaol keys - stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;

- taqdimotlarni tayyorlash;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

VIII. Kreditni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish yoki testlarni topshirish.

Asosiy adabiyotlar.

1. Vorobjeykin I.E., Kibanov A.Ya., Zaxarov D.K. Konfliktologiya, Uchebnik dlya vuzov. M.: "Izd-vo" 2004 g.
  2. Ansupov A. Ya., Shipilov A.I. Konfliktologiya, M.: "Izd-vo" 1999
  3. Utkin A. Ya. Konflikt: teoriya i praktika. M. "Izd-vo" 1998 g.
  4. Zdravomyslov A. G. Sotsiologiya konflikta. M.: "Izd-vo" 1995 g.
  5. Gromova O. N. Konfliktologiya. M.: "Izd-vo" 1993 g.
- Zaysev A. K. Sotsialnyy konflikt na predpriyatii. — Kaluga: KISI. 1993

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Xrestomatiya po sotsialnoy psixologii. / Pod red. Kutasovoy T. V. — M.: MGU. 1994.
2. Konflikty v kollektive i puti ix preodoleniya. — L.: VIPK. 1991.
3. Prikladnaya konfliktologiya. Xrestomatiya. Sost. K.Selchyonok. M.: M. "Izd-vo" 2003
4. Xasan B.I. Konstruktivnaya psixologiya konflikta. SPb., M. "Izd-vo" 2003.
5. Internet ma'lumotlari quyidagi saytlardan olinadi:
6. Kon I.S. "Men" ning kashfiyoti. — M.: Politizdat, 1978. — 367 b.

7. Eng so'nggi falsafiy lug'at 3-nashr, tuzatilgan. Minsk: Kitob uyi, 2003. - 1280 p.
8. Seksologik entsiklopediya: 2-nashr. - M.: Alatea+, 2006. - 1049 b.
9. Sotsiologik ensiklopedik lug'at. Rus tilida til Ed.-koord. - akademik RAS G.V.Osipov. - M.: INFRA-M - NORM, 1998. - 488 b.
10. Shapiro V.D. Demografik xulq-atvorni sotsiologik tadqiq qilish metodologiyasi. M.: Ta'lim, 1985 yil. - 144 b.

Internet-sayti:

1. <http://textshare.tsx.org>
2. <http://www.mgimo.ru/filesserver/>
3. <http://www.ssu.runnet.ru/...>
4. http://www.philol.msu.ru/~rlc2001/ru/sch_14.htm
5. <http://www.voppsy.ru>
6. <http://flogiston.ru/arch>
7. <http://psychol.ras.ru>
<http://psyberia.ru>